

**Мерфі Н., Південноарканзаський
університет, США**

Мерфі Наталя (1973 р.н.). Закінчила з відзнакою історичний факультет Миколаївського державного педагогічного інституту в 1995 р., Одеський інститут внутрішніх справ у 1997 р. Зараз проживає у м. Магнолія, штат Арканзас (США), викладає у Південноарканзаському університеті російську історію. Коло наукових інтересів – *громадсько-політичне та культурне життя українців у Сполучених Штатах Америки.*

УКРАЇНСЬКІ АРХІВНИ

У статті висвітлюються питання організації та діяльності українських музеїв, архівів, бібліотек у США, які зберігають літературу, періодичні видання та унікальні документи з історії України.

In the article problems of organization and activity of Ukrainian museums, archives and libraries in the USA where literature, periodicals and unique documents concerning the history of Ukraine are kept, are dealt upon.

Українська діаспора протягом довгих років створила цілу низку громадсько-політичних, фінансових, освітніх, культурних, мистецьких, молодіжних, спортивних організацій і об'єднань, які своєю продуктивною діяльністю зробили все необхідне для збереження своєї національної ідентичності в США і зв'язку з історичною батьківщиною – Україною. Науковці-емігранти розпочали активну роботу з організації збирання речових пам'яток і документів, які, безумовно, поклали початок архівних та музейних центрів у США. Проблема українських архівів і музеїв у Сполучених Штатах Америки, як і все багатогранне життя української діаспори, зберігає свою актуальність і понині.

Це питання висвітлювалось певною мірою у працях Л.Винара, І.Коровицького [1] та ін. Використовуючи матеріали сучасної американської україномовної періодики, автор цієї статті ставить за мету більш докладно викласти тему українських архівних центрів у США за станом на початок XXI ст.

Традиції заснування архівів було розпочато емігрантами в країнах Європи між двома світовими війнами. Українські політичні та військові діячі почали засновувати громадсько-політичні, культурно-освітні, наукові установи та організації, документація яких і започаткувала створення

архівів. Так, в Польщі було засновано Головний військово-історичний музей-архів армії УНР у Тарнові, у Празі – Музей-архів визвольної боротьби України, у Парижі – Бібліотеку імені Симона Петлюри. Формування архівів продовжилось у Сполучених Штатах Америки. У останньому десятиріччі XX ст. в США працювали 32 українські інституції, у структурі яких існували українські архіви, музеї, бібліотеки та художні галереї.

В організацію українських архівів у США важливий внесок зробив Любомир Іванович Винар, професор Кентського державного університету (штат Огайо), академік Української вільної академії наук, дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка й Українського історичного товариства, головний редактор журналу "Український історик". За його визначенням, "українські етнічні архіви, бібліотеки та музеї – це неприбуткові культурні інституції, які відіграють роль сховищ українських архівних документів, друківаних та недруківаних матеріалів, а також українських культурних пам'яток. Головною метою цих інституцій є збирання, збереження, використання та експонування документів, публікацій та речових пам'яток української історико-культурної спадщини у США" [2].

В 1971 році при Кентському університеті був

заснований центр для вивчення етнічних публікацій та культурних інститутів (Centre for the Study of the Ethnic Publications and Cultural Institutions), одним з ініціаторів створення якого був Л.Винар. У 1993-1995 рр. центром було здійснено обстеження українських архівів, музеїв, бібліотек у США, надіслано спеціальні анкети з метою виявлення та аналізу складу їх колекцій.

Л.Винар виділяє такі основні організаційні форми збереження української історико-культурної спадщини в США: архіви, бібліотеки, музеї, художні галереї, бібліотеки-архіви, музеї-бібліотеки. Він підкреслює, що частіше колекції мають комбінований, "гібридний" характер [3].

Головною метою українських наукових центрів є архівне збереження минулого, яке широко представлене в першоджерелах: рукописах, монографіях, кореспонденції, періодичних виданнях, офіційних та неофіційних документах, а також подані в багатьох інших джерелах, які й тепер потребують дослідження і використання науковцями при вивченні історії України та українського зарубіжжя.

В 1958 році у Детройті було засновано Український архів-музей професійним архіваріусом Романом Дацком, в основу якого було покладено рідкісні збірки видань. За багато років він перетворився у велике сховище оригінальних документів [4]. Цей архів займається збором і збереженням колекцій і документів, що мають відношення до української історії, предметів художнього мистецтва і літератури, які доступні як для членів української громади, так і для американців. За роки існування була зібрана багата колекція, представлена 72000 книгами, періодичними виданнями, аудіо-відео матеріалами і багатим архівом, 160 предметами мистецтва [5].

В місті Воррен, штат Мічиган, для всіх бажаючих надає можливість ознайомитись з культурою і мистецтвом українців художня виставка-галерея "Еко Галерея" (Eko Gallery), яка діє з 1972 року. Крім художніх експонатів вона має в колекції книги, періодику і архівні матеріали, що доступні для відвідувачів [6].

У 1978 р. українцями згаданого міста було створено Народний музей як відділ архіву-музею Детройта. Він існує і утримується за рахунок добровільних внесків української громади. Одним із завдань цього музею є показ матеріалів про переслідування в Україні і знищення церков під час радянського режиму. Тут проводяться виставки з цінними експонатами, серед яких ікона Києво-Печерської Успенської лаври, яка віддзеркалює всі релігійні свята; грамота прав людини для України, видана польським урядом в 1863 році у Варшаві; стародавні мапи, зокрема Львова 1526 року і Перемишля 1321 року. Музей зберігає листи, документи УПА і установ часів Української

Народної Республіки та багато інших цінних експонатів і документів [7].

У Чикаго, штат Іллінойс, діє бібліотека-архів під назвою "Центр дослідження українознавства і релігії" (Centre for Ukrainian and religious studies), який був заснований в 1973 році і продовжує діяльність під керуванням доктора Василя Маркуся. В фондах центру зберігається 3500 книг, періодичних видань, аудіо- і відеоматеріалів. Архів центру містить деякі документи, листи, копії, недруковані матеріали. Є матеріали, пов'язані з історією Української католицької церкви.

Український національний музей в Чикаго (1952) в своєму приміщенні розташував експозиції, бібліотеку і архів. Він зберігає 23000 книг, 1250 періодичних видань і багатий архівний фонд. Деякі публікації зберігаються на мікрофільмах. Музей мав свої двомісячні видання: "On The Traces" (1955-1956), "Museum News" (1956-1958), "Museum Chronicle" (1985-1988). Музей знайомить відвідувачів з народно-прикладними виробами, які мають відношення до української культури, надає своє приміщення для проведення лекцій, має клас по навчанню виготовлення українських народно-прикладних виробів.

Український інститут Америки, заснований в 1948 році, об'єднує бібліотеку, архів і художню галерею. Його фонди складаються з 22000 книг, періодики і архівних документів, предметів прикладного мистецтва. Український науковий інститут Гарвардського університету міста Кембридж, Массачусетс, з 1973 року також зібрав багату колекцію з українознавства. Фонди зберігають 2500 книг, 160 періодичних видань, більше ніж 1500 матеріалів і 200 архівних документів, серед яких листи, манускрипти. Деякі з них доступні для науковців, відвідувачів і всіх бажаючих для ознайомлення.

У 1952 році почав свою діяльність Український музей-архів у Клівленді, який зберігає 20000 книг, 2400 періодичних видань українською мовою. Крім того, музей-архів має аудіо- і відеоматеріали, колекцію документів про українців, які знаходилися в таборах для переміщених осіб. Архів зберігає фотодокументи, манускрипти, ксерокопії, мікрофільми. Музей-архів має добре організований читальний зал для роботи над рефератами і науковими роботами.

Українське незалежне видавництво "Смолоскип" (Smoloskyp) почало свою діяльність з 1968 року в місті Еллікот (Меріленд) під керівництвом його директора Йосипа Степановича Зінкевича. Друкований орган видавництва "Смолоскип" видавався як журнал українською мовою, а згодом і англійською, потім формат був змінений на газетний з тиражем 15 тис. примірників [8]. Видавництво було чи не єдиним в США, яке розповсюджувало твори українського самвидаву. В період існування СРСР його метою були публікація

і ознайомлення читачів з українською дисидентською літературою, яка нелегально переправлялась за кордон. Сьогодні воно друкує роботи з матеріалами про Україну і українців англійською і українською мовами, видає книжки молодих поетів і прозаїків, організовує поїздки творчої молоді по Україні і щороку проводить травневі літературно-політологічні семінари в Ірпені під Києвом.

“Смолокип” – це не тільки видавництво, це ще бібліотека, яка зберігає 5000 книг, більшість з яких написана авторами-дисидентами, а також і архів по збереженню недрукованих матеріалів і документів.

Людиною, яка понад 25 років невтомно працювала для збагачення української колекції бібліотеки Канзаського університету і своєю працею наближувала образ України до працівників і студентів, є доктор Михайло Палій, котрий працював бібліотекарем слов'янського відділу з 1965 року. Його зусиллями створено фундаментальну колекцію українського відділу – понад 15 тисяч примірників. Слов'яномовні фонди бібліотеки Канзаського університету налічують понад 400 тисяч примірників.

Ця колекція – одна з найбільших у Сполучених Штатах і значно перевищує збірки інших бібліотек регіону. Університетські фонди постійно поповнювалися відомостями про Україну й різноманітними матеріалами з українознавства. Доктором М.Палієм був створений на честь покійної дружини фонд Марії Палій. Кожного року цей фонд запрошує доповідачів з лекціями на українську тематику. Сьогодні українська бібліотека Канзаського університету відкриває широкі можливості перед будь-яким дослідником, що працює в галузі українознавства.

У контексті дослідження історії формування та складу окремих документальних колекцій привертає увагу діяльність Східноєвропейського дослідного інституту ім. В'ячеслава Липинського (СЄДІЛ) у Філадельфії. Ця науково-дослідницька установа займається збереженням, вивченням та виданням архівних матеріалів, наукових праць з історії, політології, культури України та східноєвропейських країн. Інститут ставить метою повне видання творів і архіву В. Липинського. Саме його роботи складають основу архівної колекції СЄДІЛ, матеріали якого поділені на чотири категорії.

Першу групу складають документи і матеріали, які ще не оброблені, але мають вагомий історичний значення. Серед цих документів – дипломатичний паспорт Липинського, його нотатки з питання Брест-Литовського договору (1918) між Україною і країнами Четвертого союзу та історичного значення цієї угоди для України, яку розглядали як незалежну державу.

Другу групу становлять дослідження і

публіцистичні роботи Липинського. Крім того, до цієї групи увійшли його плани стосовно ще не написаних майбутніх робіт; замітки, а також такі праці, як “Гетьманство чи Республіка”, “Про нашу політику, внутрішню і закордонну, в 1917-1919 роках”. Крім того, потрібно згадати твір “Братська сповідь”, яку Липинський написав в 1921 році до першої річниці Ради присяжних Українського союзу хліборобів-державників. Інші роботи цієї групи – “Трагедія українського Санчо Панси”, “Теорія управління”, “Другий акт”, “Меморіал до Українського комітету про наше становище супроти напруженої ситуації в Європі”.

Третю категорію складає його листування з різними установами та особами. Ця колекція представлена 10000 рукописних та машинописних документів, які зберіг секретар Липинського Михайло Савур-Цирянович. Серед епістолярної спадщини виділяються 21 лист до продовжувача ідей і праці Липинського Миколи Кочубея – активіста в гетьманському русі. Листи Липинського в своїй більшості були присвячені політичним й ідеологічним проблемам, деякі – його особистим справам.

Четверту, останню групу, становлять в основному робочі та особисті записи (15 блокнотів, які охоплюють період з 1918 до 1931 р.), а також “Щоденник” Липинського, в якому він робив записи в Берліні у 1927 р. Аналіз колекції Липинського в СЄДІЛ було здійснено І.Коровицьким [9].

Важливою установою, про яку треба згадати та яка носить з 1966 року ім'я першого організатора музейно-архівної справи з питань еміграції, є музей-архів ім. Дмитра Антоновича. Матеріали, які зберігаються в цьому музеї-архіві, належать Українській вільній Академії Наук, що безумовно є її гордістю. Започаткував і очолював музей-архів впродовж 22 років В.Міяковський. Бібліотека і архів Української Вільної Академії Наук в США зберігає в своїй колекції більше ніж 55000 книг і періодичних видань, предметів мистецтва і більше ніж 300 архівних фондів. Фонд Винниченка знаходиться в приміщенні Колумбійського університету.

Музей-архів має три відділи із колекції вже зібраних матеріалів: друкованих видань, рукописів та архівних документів і речових пам'яток. Перший відділ містить друковані радянські видання з шевченкознавства, твори української класики, колекцію Георгія Вернадського, яка містить його праці, а також багато інших видань.

До відділу рукописних пам'яток і архівних колекцій увійшли твори українських поетів і письменників, які були заборонені у Радянському Союзі, – Уласа Самчука, Василя Барки, Івана Багряного, Михайла Ореста, Олекси Стефановича, Оксани Лятуринської, Ігоря Качуровського, Яра Славутича, Остапа Тарнавського та багатьох

інших. Гравюри, картини, малюнки, народні мистецькі вироби, передані музею українцями діаспори, зібрані у відділі речових пам'яток і музейних колекцій.

В приміщеннях УВАН зберігається архів Василя Барки, який був письменником з різноманітними даруваннями: його поезія лірична і повчальна, філософська і громадсько-політична. Тільки четверта частина з 80 томів рукописів В.Барки надруковано. Завданням УВАН є упорядкування, систематизація і каталогування його архівів.

Українські іммігранти провели десятки років за межами України, багато активних представників старшого покоління української громади померло, як і зліквідовано багато заснованих ними організацій. Припинили своє існування "Демократичне об'єднання колишніх репресованих з-під "советів" (ДОБРУС), з кінця травня 2000 року Українська революційно-демократична партія (УРДП) також вирішила припинити своє існування [10].

В роки своєї активної діяльності ці організації видавали газети, журнали, бюлетені, інформаційні листки та інші друковані органи. Ними було видано цілий ряд книжок, присвячених колективізації, арештам та засланням до Сибіру українців, про голод 1933 року, бо представники цих організацій були свідками цих трагічних подій в Україні.

За більш як півстоліття існування цих організацій назбиралося багато архівних документів та річників різних видань. Було вирішено зберегти те, що залишилося, для історії та наукового дослідження.

Про збереження національної культури, свідомості і самобутності дбає Український музей і бібліотека при єпархії Української католицької церкви в Стемфорді, штат Коннектикут. Музей і бібліотека були засновані в 1933 році Владикою Костянтином Богачевським. В тридцяти двох кімнатах приміщення музею і бібліотеки знаходяться біля 7000 предметів народної творчості, понад 3000 мистецьких картин і скульптур, понад 50000 книжок, архів [11].

В бібліотеці існують різні відділи: періодики; історії; світової цивілізації; археології; нумізматики; літератури і мовознавства; теології, філософії, релігії; музики, мистецтва. Тут зберігаються цінні стародруки: Євангеліє, друковане за благословенням митрополита Петра Могили у 1636 році, Антологія 1643 року, служебник з Почаєва 1734 року.

Архів зберігає листи діячів української історії і культури – Михайла Грушевського, Богдана Лепкого, Кирила Студинського та інших. Крім цього, бібліотека має повне видання творів Тараса Шевченка, Івана Франка та інших класиків. Об'єднання колишніх українських воєнів в

Америці передало для збереження документи з архіву українських січових стрільців.

Бібліотека постійно поповнює свої фонди за рахунок придбання нових видань і приватних зібрань книжок, що надсилаються різними людьми. В 1997 році було відкрито нову інформаційну частину бібліотеки – Український культурний та довідковий центр. Великий внесок в розвиток діяльності музею і бібліотеки зробили її сучасний опікун – Владика Василь Лостен, директор довідкового центру Іван Терлецький та завідувачка бібліотечно-архівними фондами Любов Волинець.

В місті Стемфорд існує ще один осередок збереження української історії і культури. Це Музей українських лемків, який діє з 1969 року. В його приміщенні розташовані бібліотека, музей, архів і художньо-виставочний зал. Ця установа зберігає понад 300 книг, 60 періодичних видань, 500 відеоаудіоматеріалів, 60 художніх робіт.

Вивчення історії України, етнографії, мовознавства було і є однією з головних задач українців США. В деяких вищих навчальних закладах цієї країни були створені кафедри українознавства, українські студії та інститути з їх бібліотеками і архівами. Наприклад, Іллінойський університет в місті Урбан-Шампейн має колекцію матеріалів з української проблематики, яка нараховує близько 70000 одиниць зберігання і є однією з найбільших у світі поза межами України [12].

В університеті штату Міннесота в 1965 році був створений Центр дослідження історії імміграції (ЦДІ). На початку свого існування центр звернувся до української громади із закликом про збереження матеріалів, які дають інформацію про релігійне, політичне, соціальне життя українців США. Завдяки старанням та ініціативі професора Олександра Грановського при ЦДІ була заснована українсько-американська колекція (УАК) з його приватної бібліотеки й архіву, яка складалася із 827 брошур, 270 назв періодичних видань і 42 назв газет, 858 монографій з тем історії України, літератури, мистецтва, праці про українську імміграцію до Північної Америки. Ця колекція існує вже понад 37 років. Тепер центр має понад 25 тисяч книг, 3 тисячі назв періодичних і 900 назв газетних видань, 4000 плівок мікрофільмів, близько 2 мільйонів одиниць рукописних матеріалів.

За цей час УАК збрала багато цінних рукописів українських політичних і громадських діячів, письменників, організацій, зокрема А.Грановського, історика Василя Галича, Івана Панчука, Ганни Черинь, Миколи Денисюка, Ярослава Чижана, Марії Блох, Мирона Сурмача, Мирона Куропася, Об'єданого українсько-американського допомогового комітету (ОУАДК), Українського конгресового комітету Америки, Ліги американських українців, Українського братського союзу та Союзу українських католиків

(“Провидіння”).

Центр зберігає й інші джерела, які містять інформацію про минуле української діаспори. До цих матеріалів належать українські газети, журнали, зокрема “Америка” (Філадельфія), “Українські щоденні вісті” (Нью-Йорк), щоденник “Свобода” та інші. Важливість цих джерел для дослідників, що вивчають історію української імміграції до Північної Америки, а також процес становлення українського етносу, полягає, насамперед, в тому, що саме архівні матеріали досить повно ілюструють особливості релігійних, політичних і соціальних настроїв українців.

Колекція джерел ЦВІ є основою для вивчення української культури в діаспорі, вона зберігає важливі довідкові видання, видання з проблем історії, релігії, театру, літератури, фольклору, музики, танцю, народного мистецтва. В ній є близько 400 томів монографій, 104 назви газет, 730 назв періодичних видань і 115 зібрань неопублікованих матеріалів, а також велика кількість рукописів. Колекція містить повне зібрання творів Т.Шевченка, І.Франка, Л.Українки, О.Гончара, Л.Костенка.

Як було відмічено вище, українці діаспори завжди дбали про знання і збереження своєї історії. У колекції представлені праці М.Грушевського “Історія України-Руси” та Д.Дорошенка “Історія України”. Їх праці були перекладені і опубліковані англійською мовою. Зібрання матеріалів колекції містяться у виданні “Центр по вивченню імміграційної історії і путівник по архівах” під редакцією Сюзанни Муді та Джоель Уерл (1991).

Засобом збереження історичного та культурного надбання українського народу в США є Український музей в Нью-Йорку, створений за ініціативою найбільшої жіночої організації в Америці – Союзу українок Америки (СУА). Базою створення музею стала колекція народного мистецтва, яка була придбана СУА ще в 1933 році для участі у Всесвітній виставці в Чикаго. Союз українських жінок звернувся до всіх українців США взяти в ній участь [13].

Український музей в Нью-Йорку було відкрито у 1976 році. В наступному році він став незалежною інституцією із власним статутом та управою. Тут зберігається 2249 книг, 1692 предмети мистецтва, серед яких картини, скульптури, художнє скло і керамічні вироби, предмети народно-прикладного мистецтва, вишиванки, є колекція матеріалів з генеалогії. Колекція музею має 18926 архівних справ [14].

За 27 років свого активного існування його засновники, працівники, спонсори розгорнули активну діяльність, знайомлячи широку публіку з українською культурою через виставки, публікації, освітні програми. Наприклад, музей містить виставку рушників з Полтавської і Сумської областей другої половини ХУІІІ – початку ХХ

століття; з квітня до грудня 2001 року в приміщенні музею відбулась виставка “Три покоління художників Холодних”, на якій були представлені картини і ікони Петра Холодного (1876-1930), його сина, також Петра (1902-1990) та онука Петра Холодного – Андрія Харуна (1951); дитяча виставка знайомить з традиційними національними українськими костюмами; з вересня 2000 року по лютий 2001 пройшла художня виставка Галини Мазепи (1910-1995). Видатному українському діячу ХХ століття, одному з організаторів Української Державної Академії Мистецтва в 1917 році і її першому президенту, архітектору, митцю, театральному декоратору Василю Кричевському (1873-1952) була присвячена виставка його картин і креслень, яка діяла з 5 грудня 1999 року до 26 березня 2000 року.

Лекція з показом слайдів, присвячених Херсонесу, пройшла в жовтні 1999 року. Можна ще довго наводити приклади активної діяльності Українського музею, його служіння не тільки українській громаді, але й вагомий внесок, який він робить в культурне життя американського суспільства. В майбутньому він стане одним з найсильніших осередків української культури в США.

Протягом усіх років існування музей отримував щедру фінансову підтримку від представників української громади. В 2000 році подружжя Шклярів, які були причетні до здійснення проекту побудови нового музейного будинку в Нью-Йорку, перерахували 3.5 млн. доларів. Прихильники музею живуть в різних містах США. Крім СУА музей протягом всіх років підтримує федеральний кредитивний кооператив “Самопоміч” Філадельфії, Нью-Джерсі і Нью-Йорку, який в 2001 році асигнував 500000 доларів для будівництва нового музейного приміщення, яке розпочалось в 2002 році за проектом українського архітектора Юрія Савицького.

Новий будинок музею розрахований на значну кількість експозицій, художніх виставок, музейних колекцій, в ньому планується відкрити для публічного огляду архів української дипломатичної присутності в США з часу Української Народної Республіки 1917 року.

На зустрічі з керівництвом Українського музею в Нью-Йорку 21 лютого 2002 року постійний представник України при ООН, посол Валерій Кучинський відзначив, що: “Український музей в Нью-Йорку – це надбання загальноукраїнське... Завдяки новому музею, який незабаром стане одним з найважливіших центрів української присутності в Сполучених Штатах, Україна зможе не лише ознайомити широку міжнародну громадськість з власною культурою, але й по-новому утвердити свій сучасний образ в одній з найвпливовіших столиць світового життя... Саме через цей Храм української присутності в

США ми доносимо світові голос нашої нації” [15].

Для української громади музеї є пропагандистом української культури в неукраїнському світі. Це один із впливових центрів українсько-американської спільноти, який стоїть поруч з Українським дослідним інститутом Гарварду, Українським інститутом Америки.

Не можна не погодитись з висновком, який зробив професор Л.Винар про те, що “українські архіви, музеї, бібліотеки та художні галереї відіграють вирішальну роль у житті української громади в США на національному, державному та місцевому рівнях; вони є важливою силою в поширенні українських культурних цінностей серед американських українців та американського суспільства в цілому, забезпечуючи національно-культурне самовизначення української діаспори в США” [16].

Бібліотеки і архіви зберігаються в Науковому товаристві ім. Т.Шевченка, Союзі українських художників в США, Українському братському союзі, Українському робітничому союзі, Українському народному союзі, Українському народному інформаційному центрі у Вашингтоні, Асоціації українських філателістів і нумізматів у Чикаго та ін.

Багато українських організацій протягом багатьох років виступають спонсорами або в ролі асистентів в процесі заснування українських архівів, музеїв і бібліотек. Це свідчить про прямий зв'язок між існуючими етнічними організаціями, церквами, школами і українською пресою.

Збереження архівів, матеріальної спадщини українців зарубіжжя – це нелегка праця, вона потребує немало коштів та професіоналізму. Українці в США підходять до цієї проблеми з серйозністю і активністю, обговорюючи і виносячи ці питання на міжнародний рівень. Так саме цій проблемі було відведено час для дискусій на представницькій конференції, яка пройшла в Українському вільному університеті (Мюнхен) з 31 березня по 1 квітня 2000 року. В цій конференції взяли участь і представники УВАН (США).

Вже встановлено зв'язок між українськими організаціями США і Україною. Сучасні науковці з України мають можливість користуватись цінними колекціями, які надійшли завдяки заснованому у 1990 році українськими науковцями спільно з фондом “Сейбр” (м. Кембридж) фонду “Сейбр-Світло”. Фонд “Сейбр” одержує літературу від понад 200 видавництв і доставляє їх по різних країнах, в числі яких є і Україна.

Література

1. Wynar Lubomyr R. Preservation of the Cultural Heritage: Ukrainians Archives. Libraries and Museums in the United States // Ethnic Forum. – Kent: Kent State University. – 1995. – Vol. 15. – № 1/2. – P. 86-107; Korovitsky I. The Archives of V. Lypyn's'ky // Harvard Ukrainian Studies. – 1985. – Vol. IX. – N 3/4. – P. 132-135. А також український переклад: Коровицький І. Архів В'ячеслава Липинського // Укр. археогр. щорічник. – 1992. – Вип. 1. – С. 124-128.
2. Vynar Lubomyr R. Op. cit. – P. 83.
3. Ibid. – P. 82.
4. Ukrainians in Detroit and Michigan by Paul Dzul. – Detroit, 1988. – P. 147.
5. Vynar Lubomyr R. Op. cit. – P. 93.
6. Ibid. – P. 86.
7. Ukrainians in Detroit and Michigan by Paul Dzul. – P. 169.
8. Дзеркало тижня. – 2001. – 21-27 липня.
9. Korovitsky I. The Archives of V. Lypyn's'ky // Harvard Ukrainian Studies. – 1985. – Vol. IX. – N 3/4. – P. 132-135.
10. Свобода. – 2003. – 4 квітня.
11. Свобода. – 2002. – 5 квітня; Vynar Lubomyr R. Op. cit. – P. 97.
12. Свобода. – 2004. – 16 липня.
13. Там само. – 2002. – 8 серпня.
14. Vynar Lubomyr R. Op. cit. – P. 100-101.
15. Коментар постійного представника України при ООН, посла Валерія Кубинського на зустрічі з керівництвом Українського музею в Нью-Йорку 21 лютого 2002 р.
16. Vynar Lubomyr R. Op. cit. – P. 83.

Надійшла до редколегії 12.11.2004 р.